

Stručni rad

AKTIVNOSTI ZA POTICANJE GOVORA KOD DJECE DO 4 GODINE

Ingrid Starc, prof.defektologije
Osnovna škola Ljubo Šercer, Kočevje, Slovenija

Sažetak

Razvoj govora i jezika iznimno je važan u odrastanju djeteta. To mu omogućuje život u zajednici. Govor i jezik sastavni su dijelovi verbalne komunikacije koji su povezani s različitim procesima, ali su i usko isprepleteni. Govor uključuje artikulaciju, izgovor riječi, korištenje glasnica, ritam govora. Jezik se, s druge strane, odnosi na cjelokupni simbolički sustav i na riječi koje su dio određenog istog jezika. Razvoj govora i jezika odvija se određenim slijedom. Međutim, postoje velike razlike između djece u brzini, tempu i dosljednosti napredovanja. Razni autori daju podatke o prosječnom očekivanom govorno-jezičnom razvoju djeteta. Neka djeca će se razvijati doslovno u skladu s tim prekretnicama, dok će druga odstupiti od tih prekretnica, ali će njihov razvoj i dalje biti primjeren. Međutim, kada razvoj govora i jezika značajno odstupi, potrebno je obratiti se logopedu. U ovom ću članku napisati neke aktivnosti i preporuke koje su prikladne za određeno dobno razdoblje (do tri godine) s obzirom na prosječni jezični razvoj. Ako se primijeti da se dijete izražava i razumije jezik na nižoj razini, koriste se lakše aktivnosti.

Ključne riječi: govorno-jezični razvoj, kašnjenje, aktivnosti.

1. Uvod

Prekretnice u djetetovom razdoblju važne su jer je u određenom razdoblju dijete fleksibilnije i njegovo učenje određenih vještine tada je učinkovitije. Dakle, u određenom razdoblju dijete počinje pokazivati interes za ovu aktivnost. Što, naravno, ne znači da dijete ovu vještinu ne može naučiti kasnije. To samo znači da će se morati više potruditi oko toga. Kada djetetove vještine nisu u skladu s očekivanjima za njegovu dob, govorimo o zaostajanju. Nekoliko je razloga za to. Možda u određenom razdoblju dijete svu svoju pažnju i energiju posveti učenju neke druge vještine. Možda roditelji više pažnje posvećuju njegovom bratu ili sestri. U tim će slučajevima dijete moći samo nadoknaditi zaostatak. Također, usporedba djece između braće i sestara ili s djecom u skupini nema smisla. Mnogi roditelji izražavaju zabrinutost kada njihov dvogodišnjak samo sluša razgovor i puno razumije, ali koristi manje riječi. Djeca prvo slušaju i razumiju, a tek kasnije koriste riječi, jer se govorna motorika razvija kasnije od sensorike. Dijete svakodnevno slušanjem uči nove riječi i pohranjuje ih, a tek kasnije ih koristi. Razlike se pojavljuju i među spolovima. Dječaci progovore nešto kasnije od djevojčica. Djeca u dvojezičnim obiteljima u početku slažu manje riječi, ali kasnije bez problema govore oba jezika. Ako dijete ne progovori u dobi od dvije i pol godine potrebno je posjetiti pedijatra, kako bi dijete uputilo logopedu koji će pregledati dijete i utvrditi moguće uzroke. Za pravilan razvoj govora potreban je pravilno razvijen i zreo središnji živčani sustav, pravilno razvijena osjetila, osobito sluh, pravilno razvijeni govorni organi, dovoljno razvijene mentalne sposobnosti i odgovarajući utjecaj okoline. U nastavku ću opisati dobno razdoblje od rođenja do 4. godine te kojim aktivnostima roditelji mogu poticati razvoj govora u određenom dobnom razdoblju. Komunikacijskim igrama lakše je potaknuti dijete na komunikaciju.

2. Dijete od rođenja do 1 godine života

Kad se beba rodi, prvo zaplače. Pritom stimulira disanje i prvi put upotrijebi glasnice. U prvom razdoblju dijete skreće pažnju na sebe plačem i vrištanjem. Majke mogu prepoznati značenje i potrebu kroz način na koji njihova beba plače i vrišti. Dakle, dijete već komunicira s majkom kroz plač i vrištanje. Ako majka primjereno reagira na djetetove potrebe, koje se izražavaju određenim plačem ili vriskom, dijete će početi razvijati spoznaju da na taj način može utjecati na svoju okolinu. U tom razdoblju dijete je osjetljivo i na vanjske podražaje, poput zvučnih podražaja koje emitira majka. Reagira na ton majčina glasa. Ako je ton miran, pun ljubavi, dijete se smiruje, dok ga glasan, napet, ljutit glas jako uzrujava. Ako dijete ne reagira na druge osobe, ako ih ne promatra, fokusira se samo na igračke, ne reagira na glasne zvukove, ne govori ili je potpuno pasivno, to može dovesti do kasnijih problema u govorno-jezičnom razvoju.

2.1. Aktivnosti kojima roditelji potiču razvoj govora kod djece do 1 godine starosti:

- na djetetovo oglašavanje odgovaraju okretanjem prema njemu i ponavljanjem njegovog oglašavanja
- oponašaju djetetove izraze lica, mijenjaju ih, ojačaju oglašavanje ljuljanjem, podizanjem, škakljanjem...
- jasno, izrazito, melodijski naglašeno izgovaraju samoglasnike, slogove i kratke riječi
- dijete treba imati priliku slušati različite zvukove, kasnije prepoznavati predmete s određenim zvukom, tražiti ih skrivene u prostoru (iza zastora, kutije, iza leđa...)
- razgovaraju s djetetom kratkim rečenicama kada ga presvlače, peru... opisuju što u tom trenutku rade, ističući milozvučnost rečenica
- kada gledaju slikovnice, čitaju mu ili pričaju priče kratkim, jasnim rečenicama i opisuju što dijete vidi, gleda
- pjevaju djetetu jednostavne pjesmice i plešu s njim
- imenuju svakodnevne predmete - trebaju više puta koristiti iste riječi koje inače izgovaraju, možda samo blago melodijski naglašene
- dijete se uči gestama: mahanje "pa-pa", slanje poljubaca, skrivanje "ku-ku", pljeskanje
- djetetu se kratkim rečenicama govori što će se dogoditi, npr.: "Sad dolazi tata."
- dijete se uči kako oponašati domaće životinje
- brojati predmete s djetetom, imenovati lijevu, desnu ruku, nogu, imenovati dijelove tijela, imenovati predmete s kojima se trenutno igra i njihove boje.

3. Dijete od 1 do 2 godine starosti

U ovom razdoblju razlike među djecom su vrlo velike. Razvoj govora i jezika je vrlo brz. Ovdje, na zahtjev, dijete pokazuje osnovne dijelove tijela, ispunjava jednostavne zahtjeve, koristi rečenicu koja se sastoji od dvije riječi. Donosi predmet iz druge sobe na zahtjev i koristi riječ "još" za nastavak željene aktivnosti. Razumije jednostavna pitanja i koristi upitnik od dvije riječi ("Gdje je mama?"). Pokazuje imenovanu sliku u knjizi poznatih slika. Razumije negativno "ne". U razgovoru koristi 20 do 50 riječi za stvari koje često viđa, traži određene vrste hrane, oponaša oglašavanje domaćih životinja. Izgovor riječi nije sasvim jasan, ali razumije puno više riječi nego što ih može izgovoriti. Kad je prikladno, maše u znak pozdrava, kima glavom. Razgovara s igračkama, povremeno koristi buduće vrijeme.

3.1. Aktivnosti kojima roditelji potiču razvoj govora kod djece do 2 godine:

- kontakt očima je važan tijekom aktivnosti
- kada dijete koristi nove riječi, komunicira, dijete se pohvali
- dijete kroz igru zvukom prepoznaje dvije ili više različitih igračaka ili drugih predmeta
- recite djetetu što trenutno radi, koristite kratke rečenice s ključnim informacijama
- govore jasno, jednostavno i ne prebrzo, gramatika jezika ne smije biti previše komplicirana, kako bi dijete moglo spontano ponavljati govorne obrasce
- koristeći riječi dijete rekonstruira događaj koji se zbio u pravilnom kronološkom slijedu

- razgovarajte s djetetom o novoj situaciji koja će se dogoditi, opišite je dok se događa i ponovite kada završi (upotreba prošlosti, sadašnjosti i budućnosti)
- djetetu kratkim rečenicama opisuju što dijete radi, osjeća, vidi, čuje... tako se njegov svijet pretvara u riječi i on uči opisivati ono što vidi, čuje, osjeća...
- Na primjer:** „Pogledaj macu. Maco mijau, mijau, mijau. To je mala maca. Maca je crna.“
- dijete sluša snimke s bajkama i pjesmama
- u igri dijete imenuje dijelove tijela, dijelove igračke, autića... ako roditelji žele da dijete nauči imenovati dio igračke, tijelo, spomenu ga nekoliko puta u igri i nenametljivo ga naglase
- pitajte dijete za nazive stvari, ponudite dva izbora kada dijete nije sigurno, na primjer: "Žlica ili vilica?"
- kada dijete nešto želi, ali to ne saopći govorom, nudi mu se izbor kako bi se lakše prisjetilo riječi
- daju jednostavne upute kako bi ih dijete lakše pratilo, a time naučilo slušati i razumjeti
- proširiti djetetov govor- rečenicu, kada dijete uoči predmet, životinju, biljku u okolini, roditelji odgovaraju proširenim govorom, npr.: dijete kaže „Auto.“, roditelj proširuje: „Veliki crveni auto.“
- svakodnevno čitaju slikovnice s velikim slikama, kratkom pričom ili nekoliko jednostavnih rečenica kako bi dijete moglo imenovati stvari i opisati sliku

4. Dijete od rođenja do 3 do 4 godine starosti

U dobi od tri godine dijete je već u stanju slagati duže rečenice koje se sastoje od više riječi. Također počinje pričati o događajima koji su se dogodili daleko. Njegov govor sve je razumljiviji i drugim slušateljima, ne samo domaćima. U tom razdoblju potrebno je paziti ako dijete ne odgovara na zahtjeve, ne razumije jednostavan govor, ako je njegov govor još nerazumljiv, ako malo govori ili muca pri govoru, ako mu je glas promukao.

4.1. Aktivnosti kojima roditelji potiču razvoj govora kod djece do 4 godine:

- pokazati djetetu da ga slušaju i da je njegova priča važna, uvijek treba paziti na njegov govor, što i kako priča
- potiču ga na primjereno pričanje, ne prekidaju ga tijekom govora
- usporediti predmete međusobno (isti, različiti)
- pričaju priče uz slike i slikovnice, pomažu mu da sam priča priče
- čitaju sve duže priče, dijete ih treba rekonstruirati, može i uz pomoć lutaka
- uzeti u obzir kronološki slijed događaja koji su se dogodili u prošlosti
- objasniti pojmove na prikladnim predmetima (okruglo, kvadratno, iznad, ispod, gore, dolje...)
- prepoznati i znaju reći što nije u redu sa slikom (na primjer: ljeti pada snijeg)
- pjevaju pjesme
- igraju se predmetima i ulaze u igru uloga, razvrstavajući predmete u kategorije

5. Zaključak

Djetetov mozak se intenzivno razvija i sazrijeva u prve tri godine. U tom razdoblju dolazi do ubrzanog razvoja govora i jezika. Budući da je u tom razdoblju djetetov mozak sposoban vrlo brzo apsorbirati jezik, vrlo je važno da dijete bude izloženo svijetu koji je bogat zvukovima, glasovima, govorom i jezikom. Ako dijete nema dovoljno poticaja, jezični razvoj je sporiji.

6.Literatura

- [1.] Centar Modus. <https://www.center-motus.si/govorno-jezikovni-razvoj-otroka/>
- [2.] Dječji vrtić Murska Sobota.
http://www2.arnes.si/~opvbisticams/2019_20/vrtec/slikanice/Govorno-jezikovni-razvoj-pred%C5%A1olskega-otroka_.pdf
- [3.] Moj logoped. <https://www.mojlogoped.si/govorno-jezikovni-razvoj-obdobja>